

**Respirationis laesiones hypochondriaco-scorbuticas / ... publicae
censurae exponit. Georgius Fridericus Cellarius.**

Contributors

Cellarius, Georg Friedrich, active 1677.
Fasch, Augustin Heinrich, 1639-1690.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Typis Johannis Nisij, [1677]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/n5dhba4q>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DIVINA ADSPIRANTE GRATIA,
INCLYTA FACULTATE MEDICA JENENSI
GRATIOSSE INDVLGENTE,

MODERANTE

VIRO EXCELLENTISSIMO,

DN. AUGUSTINO HENRICO
FASCHIO, M E D. D.

ANAT. CHIRURG. & BOTAN. PROF. PUBL.
ARCHIATRO DUCALI SAXONICO,
FACULTATIS SUÆ p. t. DECANO
SPECTATISSIMO,

DN. DOCTORE ATQVE PROMOTORE ÆTATEM
PLURIMUM MIHI OBSERVANDO

RESPIRATIONIS

LÆSIONES HYPOCHON-
DRIACO-SCORBUTICAS,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES ET PRI-
VILEGIA DOCTORALIA CONSEQVENDI

publicæ censuræ exponit

GEORGIUS FRIDERICUS CELLARIUS,
HASSELLA-SCHWARTZBURGICUS,

ad diem XVII. Novembr. M. DC. LXXVII.

IN AUDITORIO MAJORI
horis ante- & pomeridianis.

I. N. F.

Vod in Chymicorum foculis videmus, ab aëris admissi quantitate ignis dependere regimen, eundemque vel intendi aëre liberiore ventilatum, vel extingvi penitus, isto velut pabulô subtractô; Idem in nobis totâ die observamus, ab inspirato aëre sustentari flammulam vitalem, ac extingvi protinus, spiritu ad breve temporis intervallum præcluso. Ita nimirum est, quàm diù respiramus, vivimus; quando expiramus, morimur. Cibo ad tempus satis longum quosdam abstinuisse, legimus; aurâ æthereâ semper vescimur, ac ne paucissimis quidem horæ minutis absq; inevitabili vel vitæ, vel valetudinis discrimine possumus carere. Ut undis submersos ac patibuli candidatos jam non attingamus, nec apoplecticos, hystericas, anginosos, hydropicos, pleuriticos, aliosque isto aëris commeatu intercluso, suffocatos pluribus commemoremus: Vel solos asthmaticos intueamur, quibus non angustiiis ac ineffabili cordis anxietate, ob pabuli vitalis penuriam, miseri tenentur! *Omnia corporis aut incommoda, aut pericula per me transferunt*, elegantissimè Seneca scribit epist. LIV. *nullum mihi suspitio videtur molestius; aliud enim, quicquid est, agrotare est: hoc, animam agere.*

Præ reliquis verò hypochondriaci ac scorbutici frequentissimè, quantum aëris liberior inspiratio præpedita valetudinis sit dispendium, magno cum damno experiuntur. Videas enim pleurosque horum aliquando continuò, sæpiùs à levissimo motu anhelos, & vitalem auram anxiiis captantes suspiriis: Alios desubitò tanta præcordiorum angustia, ac velut suffocatoria anxietas invadit, ut, quò se vertant, nescii, perpetuâ mortis formidine, quam ipsâ

morte terribiliorem judico, teneantur. Nec novum, quosdam cum molestissimo malo aliquandiù conflictatos, ex improvîso tandem, spiritu planè intercepto, suffocari.

Atque cum respirationis læsiones, ab hypochondriacâ & scorbuticâ labe inductæ, in praxi frequentissimè occurrant, ac à vulgò notis respirationis læsæ symptomatibus tum quoad causam, tum quoad medendi methodum immanè quantum differant, à nemine tamen, quod sciam, distinctè satis, & quantum rei usus exigit, expositæ fuerint; placuit eas inclutæ Facultatis medicæ autoritate, in Dissertationis Inauguralis materiam seligere, earumque ætiologiam ac therapiam uberius paulò, quantum quidem pagellarum angustia & ingenii vires permittent, persequi; Faxit supremum Numen, ut omnia ex voto succedant!

CAPUT I.

Generalia quædam tum de respiratione ejusque læsionibus, tum de malo hypochondriaco ac scorbutico præcognoscenda.

§. I.

UT in eruendis læsionibus respirationis hypochondriaco-scorbuticis, earumque causis feliciùs progrediamur, è re fore videtur, pauca tum de respiratione ejusque læsionibus, tum de hypochondriacâ atque scorbuticâ affectione in genere, quantum instituti ratio postulat, præmonere.

II. *Respirare* animalia dicuntur, quando aërem in pectus admittunt, eundemque vicissim emittunt. *Respiratio* itaque duobus absolvitur actibus alternatim reciprocantibus, *inspiratione*, quâ auctâ ob elevationem thoracis & diaphragmatis contractionem, pectoris cavitate, aër pulmonem vesiculas intrans eos expandit undique, & cavitati pectoris coextendit; & *expiratione*, quâ coarctatò rursus thorace, & fibris diaphragmatis relaxatis, pulmones comprimuntur, & sic aër admissus iterum expellitur.

III. Qui

III. Qui aëris reciprocus per pulmones motus ad vitam, ejusque munia continuanda adeo necessarius est, ut eò ne paucissimis quidem horæ minutis absque præsentissimo vitæ periculo abstinere verè queamus, quod fit, quatenus *respiratione circularis sanguinis per pulmones, atque adeo universum corpus, motus promovetur*, quò inhibitiō sanguis circa præcordia concrefcere incipit, cor à motu, & animal à muniis vitalibus brevi cessat. Ut nihil de sanguinis refrigerio *Veterum*, condensatione *Sylvianâ*, miscelâ in pulmonibus *Malpighiana*, aliisque usibus minus principalibus nunc addamus.

IV. Ad istam verò continuam aëris reciprocationem, præsuppositò animæ & spirituum animalium influxu, concurrunt 1. activè quidem *musculi* omnes, *costas modò elevantes*, atque sursum-extrorsum moventes pro inspiratione; quales ferrati postici superiores & inferiores, levatores costarum Stenonis, & cervicales descendentes Dümmerbroccii: *modò rursus deprimere*, ac deors-introrsum movere *valentes*, pro expiratione, in moderatâ quidem, solum musculi sacrolumbi; in auctâ simul musculi abdominis recti & obliqui. 2. *Diaphragma*, fibrarum contractione, hancque subsequente centri membranacei concavitate ad pectoris cavitatem augendam; rursus verò fibrarum relaxatione, & consequente centri membranacei globositate ad thoracis coarctationem aliquantum contribuens. 3. Passivè magis *pulmones*, ex innumerabili vesicularum orbicularium congerie contexti; quas arteriæ & venæ pulmonalis exilissimæ propagines undique cingunt atque colligant, quæque facillimè ab aëre intrante expandi eodemq; rursus emissò subsidere queunt. 4. Præter jam dicta *os, fauces, nares, larynx, aspera arteria*, liberum aëri meatum concedendo: *nervi* cervicis, dorsi ac lumborum, *costæ* omnes, *sternum, clavicula, scapula* &c. motui thoracis velificando; *aër* ipse atque *sanguis* intra pulmones recipiendus, insigne conferunt momentum.

V. Cumq; tanto instrumentorum apparatu ad functionem hanc nobilissimam opus habeat natura, non mirum, eam diversimodè lædi, modò viis prædictis liberum aëri ingressum negantibus, modò pulmonibus ob bronchiorum infarctum aërem debitâ quantitate non admittentibus, modò diaphragmate & muscu-

lis respirationi dicatis ; expansionem pulmonum pro hauriendo aëre necessariam vel impredientibus, vel certè non debitè promoventibus : ut nihil de sanguinis aërisque indispositione nunc addamus ; Unde infinitæ propemodùm exurgunt respirationis læsiones, quas erudito opere persequitur *Fabr. Bartolettus, Bononiensis*, cui *Tit. Methodus in dyspnæam*. Nobis in præsentī istas solùm respirationis læsiones seligere placuit, quas depravatio sanguinis hypochondriaco-scorbutica inducit. Eas verò antequam aggrediamur, paucissima adhuc de affectione hypochondriaca atque scorbutica erunt præmittenda.

VI. Conjungere utramque placuit, quoniam, effato *Willist. de scorbut. cap. 2.* affectioni hypochondriacæ scorbutus adeò affinis est, ut illi sæpiissimè aut comitem se adjungat, aut superveniat ; quâ de causâ quibusdam affectus hypochondriacus consummatus audit. Concipio nimirum in utroque affectu cum *Gregorio Horstio Tract. de scorbuto, sanguinem crudum & ichorosum*, hoc est, ut ex *Neotericorum* principiis terminos istos illustremus, sanguinem nunc limosum, feculentum, ♀eum, vappescentem ; nunc fero acri, salibus modò lixivis, modò acidis, austeris, Onosis, ♂latis inquinato, plus minus dilutum. *Crudum* quidem sanguinem dejectus corporis vigor, lassitudo spontanea, torpor & membrorum gravitas, aliaque hujus generis symptomata ; *Acrimoniam salinam* dolores intolerabiles & partium nervosarum lancinationes multivarie plus satis produnt ; quibus si gingivæ corrosæ, ulcera crurum depascentia, lintheamina & vasa tum vitrea, tum ænea ab □â, sanguine per hæmorrhagiam emissio & vomitu scorbuticorum brevi tempore corrosa, addideris, de salibus scorbuticorum corrosivis nullum amplius erit dubium, Exemplata talia, annotarunt *Döringius l. 1. de Medicin. & Medico, Salmuth. l. 2. observ. 4. Dn. D. Ettmüller. de Medicina Hippocr. chymicâ*, aliique.

VII. Generatur verò crudus ejusmodi & ichorosus sanguis potissimum viscerum chylicationi & sanguificationi inservientium vitiò, nunc unius, nunc plurium. Cumque qualis chylus, talis sanguis ; qualis sanguis, talis plerumque soleat esse sanitas, meritò ad primam œconomiae animalis culinam, *Ventriculum*, ante omnia respiciendum, quando vel ob fibrarum relaxationem
nimiam,

nimiam, vel fermenti vitiò, vel caloris atque spirituum affluen-
tium defectu, vel ingestorum culpâ chylus non debite aërescit,
nec particulae dulces, balsamicae, substantificae ritè evolvuntur,
sed longiori, quàm par est, in ventriculo morâ in massam vappe-
scentem, viscidam, acrem, acidamve liquantur, partibus chyli te-
nuioribus & spirituosioribus interim justo citius elapsis, sangvi-
nem ferosiores, inque ebullitiones pronum producentibus.

IIX. Massa prædicta acida, viscida &c. in flatus quippe re-
solvi aptissima, partim ventriculum inflat atque distendit, unde,
inflationes dolorificae & tormina varia; partim plicis ventriculi
inhærens ingesta quævis corrumpit, atque simili acore inquinat,
quæ postmodum sub chylosi liquaminis larvâ ventriculo elapsa,
modò ob viscositatem & limositatem in venis lacteis stagnando,
modò ob acorem sangvinem in mesaraicis coagulando, atque ad
obstructiones disponendo, modò massæ sangvineæ infusa eandem
diversimodè vitiando, ad hypochondriacam & scorbuticam cor-
ruptionem apprimè disponunt.

IX. Nec verò solus ventriculus, aut chyloseos defectus u-
nicè accusandus, cum non rarum sit, chylo sic satis licet laudabi-
li, & nullo in primis viis apparente vitio, sangvinem nihilominus
hypochondriaco-scorbuticam depravationem suscipere; quando
nimirum viscera sangvinis depuratoria vel ob propriam, quacumq;
de causa contractam ἀγνίαν, vel ob massæ sangvineæ δυσπρασίαν, cru-
oris recrementa, *hepar* quidem biliosa, lixiva, *ἡρεο-Θνα*, *lien* ve-
rò, *pancreas* aliæve glandulae serosa, acore occulto & *ῥεῖς* feculen-
tiis inquinata &c. non debite vel secernunt, vel ad secernendum
disponunt.

X. Unde sangvis pro feri saliumq; diversorum constitutio-
ne, mixtione & proportionem variâ nunc biliosus nimis, lixivus atq;
fluxilis, in resolutiones, ebullitiones atque excandescantias pro-
nus; nunc acidus, austerus, acerbus, ad stagnationem & grume-
scentiam dispositus, tot, tamq; diversa, & non rarò contrariis pla-
nè frontibus pugnantiâ symptomata pro naturæ directione, tem-
peramentorum diversitate & dispositione partium producit, quo-
rum intuitu affectionem hypochondriacam & scorbuticam aliam
calidam, aliam frigidam non ineptè quis dixerit: Quemadmodum

Willisus

Willisius quoque duplicem sanguinis dyscrasiam in affectu hypochondriaco & scorbuto agnoscit, unam adustam, præservidam, Aëo-Θinam, quam cum vino rancido in scorbuto comparat; alteram frigidam, Θno-Αream, vino pendulo æquiparandam, *libr. de morbis convulsiv. cap. 11. & de scorbuto cap. 1.*

XI. Ex causis remotioribus 1. malam victus rationem, 2. affectuum exorbitantiam, 3. aëris vitium & contagium, ac deum febres diuturnas prægressas nominasse sufficiat; quibus in antecessum delibatis sequitur nunc in

CAPITE II

Historia læsionum respirationis hypochondriaco-scorbuticarum.

I. **R**espirationem in hypochondriacis atque scorbuticis diversimodè lædi, tum constans Medicorum observatio, tum quotidiana experientia abundè testatur. Quanquam enim, ut benè in Praxi *Sennertus* observat, à minus attentis, præcipuè sub morbi initium, non protinus spirandi difficultas animadvertatur, ea tamen, accedente potissimum validiore corporis motu, tantum abest, ut latere possit, quin potius cum notoriâ pectoris angustia, cordisq; anxietate subindè manifestò nimis sese prodat. Quare inter potiora affectionis hypochondriacæ & scorbuticæ tum signa, tum symptomata istam anhelitus difficultatē cum pectoris angustia numerant *Eugalenus, Ronseus, Forestus, Sennertus, Horstius, Highmorus, Willisius*, & quicunque de affectuum prædictorum alterutro quidquam consignarunt. Quin *Forestus* non veretur pathognomonicis scorbuti signis reliquis, crurum cum dolore debilitati, gingivarum pruriginosæ rubedini ac dolori, colori faciei in nigredinē vergenti, præcordiorum quoque angustiam accensere, *lib. XX. obs. 11.*

II. Uti verò communiter respirationis læsæ diversa numerantur genera, gradus & differentia, præcipuè quatenus nunc abolita, nunc imminuta, aucta vel depravata occurrit; Ita in hypochondriaco-scorbuticâ quoque passione non unius generis spirandi

randi difficultas, nec ex iisdem causis tùm continentib9, tùm pro-
catarticis inducta observatur, sed modò mitius, modò gravius;
aliquando continuò, sæpiùs periodicè, nec rarò cum syncope vel
suffocationis discrimine, aliisque symptomatibus infestare solet.
Variantq; in infinitum penè, quæ circa respirationē in hypochon-
driacis & scorbuticis contingunt, phænomena.

III. Plerique, potissimùm quibus crudus, depauperatus, ad
æquabilem circuitum & rarefactionem ineptus sanguis existit,
continuò crebriorem densioremq; solito ducunt spiritum, quem
tamen, ob habituatam velut consuetudinem, minus molestum ex-
periuntur, nisi vehementius paulò corpus commoverint. Aliis
ad levissimum corporis motum anhelitus difficultas ingravescit,
potissimùm, quando vel scalas, vel alium locum acclivem ascen-
dere conantur. Cujus phænomeni ratio tùm ex *Willisio cap. 3. de*
scorbuto, tùm inferiùs ex *cap. 3. §. 6.* petenda.

IV. Plures, à spirandi quacunq; difficultate cetera immu-
nes, per intervalla nunc breviora, nunc longiora paroxysmis asth-
maticis corripuntur, ut altius, crebrius, densiusq; ac laboriosius
haurire spiritum cogantur, cum insigni non rarò angustia præcor-
diorum, tensione hypochondriorum & suffocatoriâ anxietate,
sic klagen / es sey ihnen so angst und bange / so enge / voll und ge-
spannet um die Brust / daß sie nicht zu bleiben wüsten. Idque
modò absque causâ manifestâ, modò à causis occasionalibus va-
riis.

V. Ita observare licet, quosdam horâ unâ vel alterâ à pastu
insignem experiri anhelitûs molestiam, cum vel sine phlogosi &
incalescentiâ extremorum, idque modò à chylo vitioso cordi ad-
vecto, modò ab inflatione & tensione hypochondriorum. Simi-
liter ab exercitio vehementiore corporis, animi excandescencia,
vel aliis passionibus gravioribus, assumtis calidioribus, acribus &
flatulentis frequentissimè spirandi ingruit difficultas, quemadmo-
dum in nobili juvene, calidâ & ficcâ viscerum constitutione prædi-
to, palpitationem cordis cum respiratione difficili & quasi suffo-
cante, ab exercitio vehementiore, vinique potu largiore sæpiùs
ingruentem adnotavit *Greg. Horstius lib. III. obs. med. 13.* Ac in stu-
diofo nobili hypochondriaco, post vini generosioris ingurgitatio-
nem, dulciumque immoderatum usum ira vehementiori, dissidii

aborti occasione, excandescante, subitam eamque gravissimam, spirandi difficultatem, cum suffocatoria anxietate & motibus convulsivis observavit *Experientis. Dn. D. Praeses*, Praceptor atque Promotor jugiter devenerandus. A purgantibus quoque validioribus dyspnoeam scorbuticam in dispositis productam Autorum testantur observationes.

VI. Porro notari quoque meretur, scorbuticos quosdā decumbentes liberè satis spirare, dū verò se movent aut erigunt, ac erecti aliquandiu sedere conantur, ob anhelitus insignem difficultatem & angustiam, animi deliquio tentari, quod tū in aliis pluribus, tū potissimum in Prætoris Castricomio observavit *Forestus*, qui, quoties levissimo sese motu erigeret, in syncopen cadebat, ita ut sæpè pro semimortuo reputaretur, *lib. XX. obs. 12.* & in Viro quodam Magnifico *Möllenbroccius de Arthrid. vag. scorb. cap. 3.* qui statim, ac è lecto surgebat, animo linquebatur. E contrariò alii de die, & ubi erecti incedunt, liberā satis respiratione gaudent; noctu verò, inclinatō ad somnum corpore, laboriosissimum protinus anhelitum ducunt, quod in stannario observavit *Dn. D. Ettmüller Lipsiensis*, & in scorbuticis serosioribus non infrequenter contingere, planè mihi persvadeo, ob rationem inferiùs *cap. 4. §. 5.* exponendam.

VII. Non incongruum hōc locō erit, asthma nocturnum *Σίνκυβον*, quem nostro idiomate *den Alp/die Drutte* nominant, commemorare, symptoma hypochondriacis & scorbuticis plerisque, admodum familiare, ad quod tanquam Dæmonis ludibrium, credulum inque superstitionem primum vulgus expavescit. Estque nihil aliud, quàm respirationis & vocis interceptio, cum strangulationis metu, & oneris pectori incumbentis insomnio. Accidit ferè dormientibus tantum, supino tū totius corporis, tū potissimum capitis decubitu. Inter rarius contingentia numerandum, quod observavit *Rolsincius*, interdū & vigilantem incubo correptum fuisse, cui simile quid contubernali cuidam meo accidisse memini, qui dormituriens, & oculis vix ad somnum compositis, molestum hoc onus experiebatur.

IX. Frequentissimè in praxi occurrit, à *μὲτασάσει* materiae peccantis *ἤμα*, scorbuticæ ad pectus & spiritalia organa, asthma, gravissimum, aliquando suffocatorium, nec rarò funestum induci. Sic totā die occurrit, ab arthritide scorbuticā vel incautā frigoris admissio-

admissione, vel topicorum præposterâ applicatione, retropulsa, vel aliâ quacunque de causâ retrogradâ, anxietatem præcordiorum cum laboriosissimô anhelitu invadere, quod vulgus effert: das Zipperlein ist ihm in den Leib getreten / und machet Herzens-Angst. Polemarcho de Thermes, cum irarum æstu conflagraret, suppressa est materia arthritica, inde natum asthma, quod illum ad exitum præcipitavit, quod advertit *Duretus Schol. ad Holler. de morb. intern. lib. I. cap. 25.* Sic podagrâ repulsâ asthma excitatum notarunt *Crato conf. 367. Trincavell. lib. XII. c. 1.* uti contra quendam ab orthopnoea liberatum superveniente podagra notavit *Dodonæus obs. cap. XX.*

IX. Pariter à scabie, per intempestivas inunctiones Gales, Aratas, Eninas &c. retropulsâ, ulceribus præmaturè clausis, tumoribus scorbuticis evanescentibus, idem symptoma observatur; quod Viro cuidam pl. reverendo, mihi que tam sanguinis vinculo, quàm singulari affectu conjunctissimo, à tumore pedis sinistri scorbuticô absque causâ manifestâ evanescente, funesto, & suis pariter ac bonis omnibus lamentabili eventu accidisse, ex communicatione benevolâ *Excellent. Dn. D. Mackii*, Archiatri Schvartzburgici celebratissimi, habeo.

X. Denique nec illud prætereundum, quod tùm alii, tùm potissimum *Sennertus Prax. lib. III. part. V. sect. 2. cap. 4.* & *Willisius de scorbuto cap. 3.* annotarunt, scorbuticos quosdam (addo & hypochondriacos) de angustia cordisque anxietate magis, quàm respirationis difficultate, & pulmonum motu inhibito conqueri, quæ angustia interdum adeò augeatur, ut lypothymiam minetur, & caligo oculis offundatur, ac nisi tollatur, agri statim animam, reddituri videantur. Speciatim advertit *Willisius loc. cit.* sentire quosdam præcordia ambitumque thoracis arctius constringi, ac in minus spatium coarctari; quale quid in *Senatore Bononiensi* hypochondriaco *Claudinus conf. 110.* observavit, cui inter respirandum thorax velut vinculo quodam constringi, ut dilatari non posset, & cor quasi opprimi videbatur. Quod inspiratio expiratione laboriosior existat, ac non rarò media quasi via & thorace terminetur, vulgo notum, habetque id asthma scorbuticum cum vulgari ferè commune. At verò inspirationem aliquando nimis profun-

dè duci, ut laborantes ægre & difficulter expirent, quod laudatus *Willisius loc. cit.* advertit, à paucis hætenus observatum invenio.

XI. Enumerata hætenus, & quæ plura hùc collimantia recenserì possent, phænomena ut in unum tandem colligamus, in eo omnia conveniunt, quòd *ex hypochondriaco-scorbuticâ labæ respiratio læsa* existat, quam receptæ methodo morem gesturi describimus, quòd sit *motus thoracis, diaphragmatis, & pulmonum, ob horum expansionem, variis de causis*, deinceps nominandis, *impeditam, à naturali deflectens*. Cumque superius monitum fuerit, ac ex antedictis facillè colligatur, spirandi difficultatem modò mitius, modò atrocius infestare, non multum peccabimus, si distinctionis melioris gratiâ spirandi difficultatem leviozem *dyspnææ hypochondriaco-scorbuticæ*, graviozem *asthmatis*, nunc *continui*, nunc *periodici*, gravissimam cum suffocationis extantiori discrimine conjunctam, *suffocationis* nomine complectamur.

XII. Ac quod speciatim suffocationem attinet, experientia crebrior confirmat, spirandi difficultatem in scorbuticis & hypochondriacis nonnunquam adeo ingravescere, ut vox etiam omnis intercipiatur, quod apud *Scholzum conf. 182.* observavit *Matthiolus*; & suffocationis periculum immineat præsentissimum, apud *Claudinum conf. 98.* *Willisium de morbis convulsivis*, aliosque. Quin non improbabile videtur, feminas quoque hypochondriacas & scorbuticas, ob labem similem aliquando paroxysmis suffocatoriis tentari, qui promiscuè vulgo pro hystericiis, sed perperam venditantur.

CAPUT III.

Causæ læsionum recensitarum.

I. **U**T respiratio naturaliter fiat, *duo* potissimum sunt necessaria, quorum *primum* est, ut viæ aëri ingressuro & egressuro liberè pateant; *alterum*, ut aër pulmones debitè expandere & explicare queat; Quoties itaque vel viæ obstructæ, vel expansio pulmonum impedita, diversimodè læditur respiratio. Ubi usum auctum nullatenus excludimus, cùm certum sit, sanguinem ipsum diversimodè modificare respirationem, ut in subsequentiis patebit.

II. Obstru-

II. Obstructio viarum, ut in asthma communi, bronchiis à pituitâ viscidâ, pure, materia tophacea alióve impedimento obstructis omnem facit paginam; Ita in dyspnœâ vel asthma hypochondriaco-scorbutico rariùs, contra plerumque *expansio pulmonum impedita*, vel quocunque modò *vitiata*, videtur accusanda, quam proin pro *causâ immediatâ læsionum respirationis hypochondriaco-scorbuticarum* venditare non dubitamus, cui usum quoque auctum, quantum fieri poterit, accommodabimus.

III. Impeditur verò vel vitatur tam necessaria, pro aëris continuâ reciprocatione & recentatione, pulmonum expansio nunc intra pectoris cavitatem, nunc extra eandem.

IV. Intra thoracis cavitatem læditur tum sanguinis (quò nomine universam massam sanguineam, ex dextro cordis ventriculo per pulmones successive in sinistrum, indeque in universum corpus distribuendam, ex sanguine & lymphâ refluâ, chyloque, per ductum thoracicum advecto constantem, complectimur) per pulmones trajiciendi, tum pulmonum culpâ.

V. *Sanguinis culpâ* pulmonum vitatur expansio modò ob *rarefactionem atque ebullitionem* nimiam, modò ob *stagnationem & grumescentiam* aliqualem sanguinis. *Prius fit*, quando sanguis hypochondriaco-scorbuticus adustus, biliosus, potissimum verò serum acre, lixivum & fluxile nimis, in corde p. n. ebulliens, indeque per arteriam pulmonalem cum impetu in pulmones irruens, bronchia & vesiculas pulmonales comprimit, vasa sanguiflua distendit, ut pulmones relaxari debite, ac pro aëris recentatione rursus expandi sufficienter nequeant. Istam verò ebullitionem & turgescentiam sero inducere varia possunt, v. g. motus corporis animique vehementiores, assumpta acria, calidiora & halituoza, vel quodcunque extraneum & non miscibile M. S.^{ne} confusum, effluvia cohibita, evacuationes solitæ, hæmorrhoidales, menstruæ, suppressæ. Dyspnœa ejusmodi vel *asthma serosum*, uti extra scorbuticam depravationem non rarò quoque occurrit, observatum à *Baltb. Timæo lib. II. cas. med. 11. Job. Zecchio Bononiensi in Card. Paleotto consult. XXVIII.* cum stranguriâ alternatim infestans; uberius expositum à *Carolo Pisone de morbis à serosa colluvie*. : Ita in hypochondriacis & scorbuticis, quibus sanguis serosior, te-

nuior, acrior, in excandescencias & ebullitiones pronus, quàm maxime observatur.

VI. *Posterius* à sangvine crudo, viscido, acido, austero, seroque & chylo simili contingit, qui in cordis ventriculum dextrum illapsus, ob cruditatem & viscositatem non rarefit illicò, ac per arteriam pulmonalem in pulmones exilit, sed in corde stagnare & residere aptus, ipsius oppressionem intendit: in cuius sublevationem respiratio crebrior instituitur, ut sangvine in pulmones exantillato eidem succurratur; quam rationem egregie diducit ingeniosissimus *Willisus de Febris cap. 2. & de scorbut. cap. 3.* Hinc est, quòd tùm hora una vel altera à pastu; tùm à motu corporis, plurimum in hypochondriacis intendatur anhelitus difficultas, quatenus ibi chylus crudior sangvini affunditur; hinc verò motu plus cruoris in ventriculum cordis urgetur, quàm respiratione aut pulsu potest in vasa pnevmonica derivari, unde respiratio anhelosa, cum suffocationis nonnunquam metu.

VII. Acor verò peregrinus, vel humor acidus, austerus, ponticus sangvini confusus, eundem circa præcordia & vasa pulmonalia plus minus coagulando, ac circulationem æquabilem, turbando, respirationem non potest non insigniter sufflaminare, in cuius rei fidem experimentum à *D. Fracasato, Anatomie Prof. Pisano* institutum apponere lubet, qui infuso in venam jugularem vivi canis animal aliquandiu more epilepticorum spumasse, citata respiratione aërem traxisse, in demortuo demum sangvinem fixum & grumosum, invenit, ceu referunt *acta philosoph. Societatis Regiæ Anglic. anno 1667. n. 27.* quod experimentum, non impari successu hisce diebus institutum, genuinam catarrhi suffocativi causam investigaturo non parum lucis foenerari posset, quem à sangvinis per pulmones circuitu præpedito potius, quàm catarrhosâ à capite depluente colluvie deducendum suspicamur.

IIIX. Porrò *flatus* quoque cum sangvine refluxo cordi & pulmonibus communicari, ibidemque modò circulationem turbando, modò pulmones inflando, variè respirationem incommodare posse, tùm *Cl. Sylvius in prax. med.* asserit, tùm & potissimum *Highmorus de passione hysterica & affectione hypochondriacâ* operosè adstruere conatur, adeò, ut non vereatur suffocationem hysteri-

cam

cām unicè à sanguine flatulento, vel nimis rarefacto, pulmones distendente derivare, notatus ob id à *Willisio de morb. convulsivis*.

IX. *Pulmonum culpâ* in hypochondriaco-scorbutico affectu lædi poterit respiratio, quando juxta *Willisii* hypothesein, vel nervi pneumonici, pulmonum expansioni destinati, ob irritationem spasmodicè contracti, reciprocum pulmonum motum impediunt; aut fibræ nerveæ bronchia amplectentes irritatæ eadem coarctant, ut aërem sufficientem admittere nequeant: Vel iidem, nervi pneumonici in animalibus transitum, quacunque de causa, denegant; sicuti à nervis istis præscisis motum pulmonum, sublatum vidit *B. Schenkius*. Plura in hanc rem paulò post, ubi de asthma paralytico & convulsivo.

X. *Extra pectoris cavitatem* pulmonum expansio impeditur tum diaphragmatis, tum musculorum respirationi inservientium vitio, idque triplici potissimum de causâ: Aut enim (I) Diaphragma, ob spatii in abdomine defectum, deorsum satis explicari nequit, quod fit, quando hypochondria, potissimum ventriculus & intestina vel flatibus, aut succis vitiosis turgescunt, distenta, vel spasmodicè contracta, motu peristaltico inverso diaphragma, versus thoracis cavitatem compellunt, sicut videmus in hydrope, graviori, utriusque gestatione sublimi, ob eundem spatii in abdomine defectum, anhelitus difficultatem urgere. Talismodi anhelitus difficultas, ab inflatis vel turgidis hypochondriis, communiter *asthma præcordiale* vocari consuevit, ac in praxi frequentissimè occurrit, cujus exemplū admodum notabile in *observ. med. Hæchstett. schol. ad cas. 9. dec. IX.* legi poterit.

XI. Atque hunc ferè solum diaphragmatis impeditum motum in angustia pectoris scorbuticâ accusant *Sennertus, Horstius, Salom. Alberti, Evgaleus* aliique, isto moti fundamento, quod scorbutici difficulter respirantes nihil de pectore conquerantur, sed affectum locum, ubi gravamen sentiunt, sub diaphragmate ad ventriculi regionem monstrent. Verum, quod pace tantorum virorum dixerim, cum angustia pectoris & spirandi difficultas iis etiam hypochondriacis non rarò obveniat quibus venter & hypochondria satis mollia, ac infra costas subsidentia, spatium pro diaphragmatis motu satis liberum concedunt, in hypochondriis inflatis vel tumefactis non unicè acquiescendum, sed aliæ quoque dispnoeæ hypo-

hypochondriaco-scorbuticæ causæ admittendæ, quales ante enumeratæ & deinceps nominandæ.

XII. Contingit enim (II.) diaphragmatis & musculorum, respirationi inservientium motum, pro expansione pulmonum, ac consequenter respiratione, necessarium perverti, quando nervi organis prædictis pnevmaticis inserti, fibræque nervæ musculorum ab acrimoniâ quacunque irritatæ, spasmodicè contrahuntur: Quò facit experimentum à *Schwammerdamio tract. de respirt. sect. II. cap. 2.* institutum, qui nervis diaphragmatis scalpello irritatis, statim contractionem ejus atque explicationem vitari vidit. Ab istiusmodi nervorum irritatione ortum *asthma* vocatur *convulsivum*, nec priscis ignotum seculis, ceu patet ex *Galeno IV. de loc. affect. cap. 7.* ubi scribit, aliam quoque esse dyspnœæ speciem, quum veluti brevi quiete intercipitur opus thoracis, ob musculorû thoracis convulsionem; à *Willisio* verò præ aliis excultum, ac observationibus egregiis stabilitum, *de morbis convulsivis cap. XII.* & in specie dyspnœæ scorbuticæ accommodatum *de scorbut. cap. 3.*

XIII. Sub finem capitis præcedentis monitum fuit, dyspnœam hypochondriacam aliquando adeo intendi, ut cum suffocationis præsentissimo discrimine, & faucium constrictione, omnem quoque vocem intercipiat, & non raro hysterica suffocationem æmuletur. In tali *suffocatione graviore* nervi plexus ganglioformis, & consequenter muscoli laryngis spasmodicè contrahi videntur, qualem laryngis convulsionem in affectu gravissimo, cum deglutitione læsâ & suffocationis periculo conjuncto, artificiosâ conjectura colligit *Solenander sect. II. conf. 24.* In *leviore* vero suffocationis discrimine nervorum pnevmonicorum, & motum diaphragmatis ac thoracis absolventium spasmodica contractio, vel etiam hypochondriorum solùm inflatio, aut pulmonum à sanguine flatulento distensio videtur sufficere posse. *vid. supr. §. 8.*

XIV. Dictum modò, à spasmodicâ diaphragmatis & musculorum respirationi dicatorum, contractione variè in hypochondriacis & scorbuticis lædi respirationem, quod nemini mirum videbitur, qui consideraverit, nullum affectum motuum, convulsivorum esse feraciorem, quàm scorbutum, quam in rem, inter alios legi meretur *Dravitiu vom Schmerzmachenden Schar-*

Scharbock. Restat verò (III.) alia causa, ob quam diaphragmatis & musculorum respirationi inservientium motus, propulsum expansione summè necessarius, inhibetur, quando nimirum, sufficienti spirituum animalium influxu destituuntur, quam facultatem læsam veteres dixerunt. Sicut enim in artubus à sanguine scorbutico minus spirituofo paralyfes & motus impotentiam, quotidie observamus; ita non improbabile, à spirituum & sanguinis, in musculos respiratorios influentium, indispositione, motum, thoracis non parum sufflaminari, eoque magis, si ob nervorum obstructionem spirituum irradiatio tollatur, unde oritur *asthma*, ad differentiam aliorum, *paralyticum*. Adducta jam egregie confirmat experimentum *Loweri lib. de motu sanguinis cap. 2.* nervis octavi paris in cervice arctè ligatis animalis cor tremulum, pectus verò admodum suspiriosum observantis.

XV. Ab hujusmodi spirituum in organa pneumonica influxu denegato, incubum s. asthma nocturnum aliquando produci non improbabile videtur, si ve serum in substantiam cerebri profundius illapsum, quam ut commodè ac expeditè satis recipi possit, oppressionem pororum cerebri & spirituum intentet, quod *Excellentiss. Dn. D. Wedelio Theorem. Med. p. 70.* placet; si ve chylus viscosior & crudior cordi advectus, cum subigi nequeat, circularem sanguinis circa præcordia, & hinc spirituum quoque animalium in cerebro atque appendice nervosâ motum turbet; unde turbulenta insomnia, & ob sufflaminatum spirituum animalium in motus organa influxum variarum functionum læsiones. Sola verò respirationis & vocis interceptio phantasiæ offertur, quia solus thoracis motus in somno summè necessarius est.

XVI. Quò pacto à tumoribus, scabie, arthritide scorbuticâ retropulsâ vel retrogradâ, angustia præcordiorum cum spirandi difficultate excitari possit, ex dictis non difficile erit explanare. Materia enim ista extranea, ex massâ sanguineâ semel segregata atque præcipitata, eidem reaffusa cum heterogenea sit & non miscibilis, non potest non sanguinis crasin insigniter pervertere, motumque & circulationem æquabilem turbare, sicut vino contingere observamus, cum feces prius ad fundum detrusæ, denuò commotæ elevantur, vel si heterogeneum aliquid, uti sebum aut sulphur exoticum dolio injicitur, exinde perturbatio insignis concitatur. Ex ebullitione

verò feri scorbutici & inæquali circuitu sanguinis respirationem variè lædi, ex ante dictis constat. Porro si materia ista heterogenea in nervis pneumonicis deponatur, non mirum est, si nervi isti vel spasmodicè contracti, vel obstructi aut resoluti, pulmonum diaphragmatis & muscutorum thoracis motum naturalem, & consequenter respirationem variè pervertant; Ut alias rationes brevitatís studio jam non attingamus.

CAPUT IV.

Diagnosís & Prognosis.

I. R Espirationis læsæ diagnosin operosè sectari supervacaneum videri posset, cum & sensibus pateat, & ex patientum querulo anhelitu ac suspiriosâ relatione non difficulter colligatur: *Verùm*, cum non quamcunque respirationis læsionem discutiendam sumserimus, sed ex hypochondriaco-scorbuticâ solùm labe inductam, quæ ipsa varias tum causarum, tum graduum aliarumque circumstantiarum ratione admittit differentias, necessarium erit inquirere, quomodo (1) *tum ab asthmate communi, dispnœâ, aliisque vulgò notis respirationis symptomatibus*; tum (2) *à se invicem dignoscendæ respirationis læsiones hypochondriaco-scorbuticæ*; quibus (3) *causarum succinctam diagnosin* subjungemus.

II. Quoad primùm: *Eugalenus, Horstius, Sennertus* inde discrimen petunt, quòd in respiratione difficili, de quâ hætenus egimus, nihil eorum percipiatur, quæ ad morbos thoracis aliàs necessariò consequuntur, ut sunt tussis, sibilus, stertor, dolor pungens &c. quodque ægroti parum de pectore, plurimum verò de gravamine sub diaphragmate ad ventriculi regionem conquerantur: Quibus jungendum, quòd respirationis hæc difficultas seu potius angustia non perpetua, nec eadem vehementiâ semper molestat, sed brevibus intervallis vel cesset, vel remittat, ac postea recurrat vel augeatur, ut habet *Sennertus prax. de scorbut. cap. 4.*

III. *Verùm*, cum nec pathognomonica, nec universalia satis atque fida hæc sint signa, non licebit inde de hypochondriaco-scorbuticâ respirationis læsione certò concludere, nisi alia quoque

utriusque

utriusque affectus symptomata, modò plura, modò pauciora ad-
jungantur, quorum potiora sunt inflationes ventriculi & tensiones
dolorificæ hypochondriorum, rugitus intestinorum, ructus insi-
pidi, nidorosi, acidi, sputatio frequens, cardialgia, φλόγῳσι post
pastum, vomitus limpidi, acidi, biliosi, nigricantes, alvus modò
obstinatè contumax, modò in dejectiones profusa, palpitatio cor-
dis, vertigo, tinnitus aurium, scotomia, pavores & sudores noctur-
ni, lassitudo totius, δυσάρτισις, mœror insolitus, facies modò palli-
da, lurida, modò inflata, sicuti universum quoque corpus modò
aridum atque exsuccum, modò inflatum, obœsitate mentiens.
Quibus in *scorbutico corruptionis gradu* jungentur dolores varii
& inexplicabiles dorso, abdominis, capitis, artuum, modò fixi, mo-
dò vagi, gingivarum putrilago & cruentatio, crurum modò debi-
litas, modò tumores, ulcera, erysipelata, maculæ lividæ, purpureæ,
subindè sparsim in toto corpore, potissimùm hypochondriis ap-
parentes, hæmorrhagiæ insolitæ, paralyses, apoplexiæ, epilepsiæ,
motus convulsivi &c. *Urina* modò flammea, saturatè tinctoria, mo-
dò cruda, pallida, aquosa, plerumque arenulis rubicundis, matu-
lam incrustantibus, conspicua. Quod si verò præter dicta, vulga-
ria pectoralia, incidentia & antiasthmatica nihil juverint, dyspnœ-
am non essentialem, sed symptomaticam esse, & ex hypochondriis
foveri, non inanis erit suspicio.

IV. Quoad *secundum*, dictum superiùs, nos quamcunque,
ex hypochondriacâ ac scorbuticâ labe inductam respirationis dif-
ficultatem, si levior, *dyspnœa*, si gravior, suspiriosa & anhelosa, *asth-
matis*; si gravissima cum strangulatione, vel certè suffocatoriâ
anxietate graviore conjuncta, *suffocationis hypochondriacæ* vel
scorbuticæ nomine complecti, subinde tamen, ubi certum quen-
dam gradum exprimere non licet, *dyspnœa*, tanquàm generaliori,
nomine utentes. Qui quidem gradus uti methodum medendi
non multum variant, ita dignosci ab invicem non difficulter
queunt.

V. Quoad *tertium*, causarum nimirum dignotionem, eam,
cum majoris in methodo medendi sit momenti, paulò uberius per-
sequemur. Itaque ab ebullitione feri scorbutici ortum *asthma* vel
dyspnœam comitabitur ut plurimum φλόγῳσι atque æstuatio tùm
totius, tùm potissimùm præcordiorum, ac repletionis in pectore,

sensus, pulsus non minus, ac anhelitus concitatus: ☐a saturatè tincta, flammea, si non in paroxysmo, saltem extra eundem. Anhelitus molestia non continua erit, sed vel periodica, noctu potissimum ingravescens, quatenus tùm lecti calore, tùm ob solis recessum & Lunæ, humorum dominæ, accessum expanduntur magis atque turgent humores serosi: Vel inordinatis vicibus invadens, modò absque causâ manifestâ, modò à causis superius recensitis. Aderunt simul alia scorbuti calidi, seu bilis adustæ vel Θium lixivorum fero incoctorum signa, e.g. æstuatio corporis frequens, hæmorrhagiæ aliæque excretiones insolitæ, sudores copiosi, dolores & lancinationes vagæ variis in corporis partibus.

VI. Contrarium in *dyspnœâ à chylo viscosiori, sanguineq; simili*, vel ob prædominans acidum *ad stagnationem & congrumationem prono* observabitur; Pulsus modò debilis, rarus, & ob interruptum sanguinis circuitum inæqualis aut intermittens; modò celer & vehemens, corde pro noxii amolitione fortius insurgente. ☐a cruda, turbida, pallida. Dyspnœa à sanguine depauperato atque viscido continuò aliquo modo, magis tamen post pastum & motum corporis affligit. Si sanguinis grumescentia intendatur, ac in ipsum cor grumi deponantur, palpitatio cordis & syncope præ foribus. Aderunt simul alia scorbuti frigidi, seu sanguinis crudi, depauperati, sale acetoso abundantis signa; ut sunt lassitudo & tremor artuum, frigoris sensus, mœstitia, anxietas, dolores fixi magis, tinnitus aurium, visus hebetudo &c.

VI. *Inflationes hypochondriorum*, motum diaphragmatis & musculorum pro respiratione necessarium sufflaminantes, suis se indicibus facile prodent. Ægri de angustia præcordiorum, ac hypochondriorum distensione potissimum conquerentur. Hypochondria repleta, tensa & suspensa erunt, ut ne digitum quidem, sub iis recondere liceat. Præcessit flatulentorum usus, vel alia flatuum indicia notabuntur. Sic ex vomitu sub paroxysmi initium, ructuum vehementiâ, copiâ & efflatione, exacerbatione à cibo, aliisque signis asthma flatulentum colligit *Mindererus apud Hæchstett. Schol. ad cas. 9. dec. IX.*

VII. Quanquam & illud probe notandum, sæpè flatus perperam accusari, ubi tensio hypochondriorum & motus inordinatus intestinorum, à mesenterii, intestinorumque, ac potissimum fibrarum

brarum nervearum spasmodicâ contractionem dependent, unde semper ad nervosi generis lancinationem, indeque ortam convulsionem alter oculus dirigendus.

IIIX. *Asthma* verò *convulsivum* ab aliis speciebus dignoscemus, si absint asthmatis serosi, præcordialis, pituitosi signa, thoracis ac hypochondriorum velut constrictio observetur, & alia simul nervosi generis affecti symptomata jungantur: Pulsus ut plurimum satis fortis, ac debito celerior, ac interdum intermittens erit, advertente *Willisio de scorbut. c. 3.*

IX. *Asthma paralyticum* uti à sangvine crudiori, depauperato & minus spirituofo superius deduximus, ita ex iisdem ferè, quibus dyspnæa à sangvine crudo inducta, dignoscitur signis, cum quâ non rarò quoque jungitur & coincidit. Erit asthma hoc continuum magis atque contumax, thorax ægrè admodum elevabitur, respiratio rara, laboriosa, pulsus debilis. Ubi obiter notamus, causas in capite præcedente enumeratas rarò solitarias observari, sed frequenter quasdam earum combinari, vel unam alteri succedere, e. g. non rarò asthmatis seroso jungitur vel succedit convulsivum; à chylo sangvineq; crudiori inducto, paralyticum: Ut plurimum inflatio hypochondriorum cum fibrarum nervearum convulsione conjuncta, & sic consequenter.

X. Quoad *Prognosin*: Læsiones respirationis hypochondriaco-scorbuticæ etsi in se nec lethales, nec incurabiles existant, ob loci affecti tamen nobilitatem, & functionis læsæ dignitatem, periculo non vacant, certè insignem molestiam vitæq; tædium, conjunctum semper habent, ob suffocationis mortisq; imminetis continuum ferè metum.

XI. Ac licet per intervalla plerumque incommodent ægros, & nunc breviores, nunc longiores dent inducias; adhæc remediis convenientibus facilius, quàm asthma commune à bronchiorum infarctu ortum, mitigari ac ad tempus benè longum suspendi possint; Cum tamen ab affectu hypochondriaco-scorbutico, ex confessione omnium contumacissimo, foveantur, nec nisi hâc velut radice præcisâ extirpari penitus possint, longis ægritudinibus meritò annumerantur, quamvis ob paroxysmorum vehementiam acutis aliquando accenseri queant.

XII. Facilius verò curatur asthma serosum, præcordiale &

convulsivum, quàm paralyticum à sanguine depauperato & minus spirituofo inductum, quod ipsum, si virium jungatur exolutio, funestum non rarò sortitur eventum.

XIII. Terminatur spirandi difficultas hypochondriaco-scorbutica ad salutem, causis successivè correctis, aut penitus ac radicitus sublatis; ad mortem subitâ nonnunquam & improvisâ suffocatione, qualem in scorbuticis observarunt *Forestus, Eugalenus aliique plures*; aut in alium morbum, phthisin, cachexiam, hydropem, (potissimum asthma serosum, quod observavit cum aliis *Timæus lib. II. cas. med. II.*) epilepsiam, apoplexiam.

CAPUT V.

Methodus Curatoria.

I. Cùm læsiones respirationis hætenus expositæ, non vitio pulmonum essentiali contingant, sed ab hypochondriaco-scorbuticâ depravatione inducantur & foveantur, facilè cuivis patet, eas fundamento subducto spontè corrui turas, nec extirpari penitus posse, nisi radice præcisâ: Unde cura omnis non tam symptomati, quàm morbo, affectui hypochondriaco-scorbutico, obvertenda videri posset.

II. Verùm, cùm nec uno icu annosa cadat quercus, nec paucis remediis chronicus ac contumacissimus affectus expugnetur, sed attentam ac continuatam plurium annorum curam deposcat; ad hæc symptoma nostrum ipsò sæpè morbo gravius sui ablationem urgeat, in duabus hisce indicationibus primariis omnis cura studiumque nostrum occupabitur, ut

1. *Urgente paroxysmo anhelitus molestiam auferre vel mitigare, & laborantem à presenti periculo liberare;*
2. *Extra paroxysmum, ne recurrat, depravationem hypochondriaco-scorbuticam successivè eradicare annitamur.*

Prior indicatio *curatoria*, posterior *preservatoria* vocari poterit.

III. *Indicatio curatoria* non tam specificis pectoralibus, incidentibus, expectorantibus, asthmaticis, quàm causæ, pulmonum expansionem impediendi, debitè oppositis, simulque appropriatis

priatis scorbuticis & antihypochondriacis obtinebitur. Cumque causa ista admodum variet, variabunt quoque indicationes & mendendi methodus.

IV. Itaq; *asthma serosum* seu *ab ebullitione feri scorbutici* ortum curabimus 1. *motum ejus inordinatum versùs præcordia sistendo.* 2. *colluviem imminuendo.* 3. *acrimoniam, fervorem aliasque qualitates vitiosas corrigendo.* 4. *causas, quantum possibile, amolendo,* quæ quidem ultima indicatio cum scorbuti biliosi curâ coincidit, *cap. VI. §. delineandâ.* Quoad primum & secundum, urgente paroxysmo, absque morâ *Venæsectio* tum pro revulsione, tum pro evacuatione sanguinis ebullientis, in pede alterutro instituenda, si vires, ætas & aliæ circumstantiæ permittant; Similiter & *clyster conveniens*, vel *seriducum lenius*, ne humoribus nimium commotis suffocationis periculum intendatur, ex *crem. ♀, jalapp. mechoac.* utrique indicationi egregiè favet, quibus jungenda *diuretica*, serum turgens ad vias urinarias præcipitantia, cum ex observationibus quamplurimis constet, *asthma serosum* superveniente stranguriâ solutum, ac exemplum notatu dignissimum adducat *Johan. Rhodius cent. II. obs. 27.* Pharmacopœi Brixienfis, qui quatuor horis tam graviter spiritum traxit, ut fenestris apertis vix recreari potuerit, intra quatuor verò & viginti horas meliusculè habuit, emissis plus sex & triginta libris urinæ.

V. Eligenda verò diuretica talia, quæ, quod *tertium* erat *indicatum*, feri scorbutici lixivi, biliosi, adusti fervorem, acrimoniam, fluxibilitatem & turgescentiam simul respiciant & corrigant, ut sunt *acidula temperata*, *℞ Oli, Ois, Oli Jtis, M.S. ~ aperitiv. Penoti, clyff. ℥ij. corall. præp. lap. ℥. milleped. præp. cum antiscorbuticis temperatioribus combinata*, quibus *diaphoretica* quoque ad feri reliquias per poros cutis eliminandas, & *opiata*, si impetuosior feri ebullientis motus urgeat, sed circumspectè socianda. Formulas ex prædictis concinnare nec instituti, nec temporis ratio permittit; ne tamen omnino recepti moris obliti videamur, sufficiat unam vel alteram adjecisse:

℞. *cremor. ♀ ℥j.*
resin. gialap. gr. vj.
℞ citr. gtt. ij M.F Pulvis.
S. *Lind= Purgier= Pulverlein.*

Assumi potest in decoct. prunor.
aut sero lactis caprill. c. sir. ros.
solut. vel vehiculo quodam
domestico.

Rz. aq. acetos.
cichor. ā ʒiij.
succ. citr. ʒj.

— Oli ʒ ʒj.
magist. lap. ʒ. ʒʒ.
fir. corall. Querc. ʒj. M. S.

Alterior = Träncklein / wohl umzurütteln / davon zum öfftern
2. oder 3. Löffel zu nehmen.

Rz. Tinct. rosar. Olat. cum aq. antiscorbut. extract. ʒj. D. S.
Sonderliche Tinctur 1. 2. oder 3. Löffel in 1. Maas Bier
zum ordinar Tränck.

Acidula, si contumacior affectus, quatenus tum per alvum,
tum per □m ac sudorem serum superfluum expellunt, admo-
dum commendabiles, viditque ab asthmate seroso acidularum,
Pyrmontanarum usu, quendam integrè liberatum D. Meibomius,
Disp. de resp. diffic.

VI. *Dispnoea à chylo sanguineq; crudiore, viscosiore ac mi-
nus spirituosio*, quæ dependet, ac constanter hypochondriacos &
scorbuticos quosdam affligit, non curabitur, nisi jam dicta sangvi-
nis dyscrasia emendetur. Undè huc accommodanda, quæ cap. VI.
§. 7. habentur. In antecessum tamen moneo, anhelitus difficul-
tati, si urgeat, præter universalia opponenda esse spirituosia, balsa-
mica, volatiliora, calidiora, incidentia, acorem corrigentia, fer-
mentantia, potissimum ʒlia, cap. VI. §. 5. enumeranda, quæ variis
indicationibus satisfaciunt, ac in incubo quoq; si quid aliud, egre-
giè se gerunt. Sic novimus studiosum hypochondriacum, incu-
bo sæpius afflictum præmissis universalibus, usu ʒlium restitutum
ab Excell. Dn. Wedelio, Doctore atque Promotore æternum suspi-
cendo.

Rz. aq. cinam. spirituos. ʒʒ.
asthmat. ʒi.
ess. belen. ʒj.

— ʒci anisat. ʒʒ.
fir. antiscorb. Myns ʒj.

M. S. Brusttränckl. ein klein
Löffel auf 1 mal.

Rz. croc. ʒtis sacchar. ʒj.
rad. ari præp. ʒʒ.
spec. aromat. rosat. ʒij.
flor. ʒris ʒʒ.

elaosacch. cinam. ʒʒ. M.
F. Pulvis, Dos. ʒʒ.

in vino chalybeato vel alio vehi-
culo conveniente.

VII. Quod si verò *sanguis circa præcordia* ob grumescenti-
am aliqualem, coagulationem ab acido factam, vel quacunque aliâ
de causâ, *stagnans* insignem anhelitus difficultatem cum suffoca-
toria

toriâ anxietate causetur, omni ope allaborandum, ut stagnatio impediatur, & sanguinis circularis motus promoveatur, cui fini consultum absque morâ Venæsectionem instituere, atque diaphoretica volatiliora & resolventia exhibere, v.g. *Tinct. bezoart. mist. simpl. theriacal. campb. gum. Xci cum* ⊕, *sperm. cet. lap. ℥. aq. chærefol. nasturt. vel succus expressus*, qualia in catarrho suffocativo non absque fructu exhiberi posse arbitror.

℞. *lap. ℥. pp. 3℔.*

sperm. cet. 3℔.

⊖ *vol. succin. gr. vj.*

M. pro 2. dos. in cerevis.

calida.

℞. *succ. bellid.*

chærefol. express. ā 3j.

lap. ℥. præp. 3j.

acet. bezoart. 3℔.

sir. de byssop. 3j. M.F. Potio pro 3. dos.

VIII. *A flatibus inductum asthma* curabitur (1.) *flatus discutiendo*, modò per purgantia vel clysterem carminativum, modò per aromatica & carminantia vulgò nota, e.g. *▽* *⊕* *⊖* *menth. fœnic. zedoar. vita Matthiol. anticol. Michaël. carminativ. Sylvii. ⊖*, *⊖* *dulc. Efs. carminativ. Exc. D. Wedelii in Opiologia descripta, Mixtur. carminativ. Sylvii*: Quibus nervina & opiata non inconsultò miscentur, cum plerumque inflationes ventriculi & intestinorum cum spasms fibrarum nervearum sint conjunctæ. (2.) *flatuum causam tùm evacuando, tùm corrigendo*: Evacuante commodissimè VOMITORIA, quibus, ut loquitur *Willisius Pharmac. rat. sect. III. cap. 3.* visciditas pontica, stomachi plicis firmitus impacta, velut scopis purgatur. Sic inveteratam dyspnœam in sene omnibus frustra tentatis, exhibitâ per vices aquâ benedictâ, & maximâ pituitæ copiâ ἀνω καὶ κάτω educatâ sustulit *Baltb. Timæus lib. II. ep. 13.* Et in *asthmate præcordiali* nullum præsentius levamen vomitoriis rite adhibitis vidit *Excellent. Dn. Præsides* curatum. Quâ ratione studiosum asthmaticum, cujus supra *cap. 2.* mentio facta, unico exhibito vomitorio ab *Excellent. Dn. Præsides* curatum, vidimus. Si vomitoria locum non habeant, adhibenda cathartica ex gummatibus potissimum, ut *gum. Xco, sagapen. cum resin. galap. & troch. alband.* Corrigunt flatuum causam materialem, si viscidior fuerit, acidula cum aromaticis & specificis combinata; si acrimonia acida conjuncta sit, ⊕ia volatilia aromatica & ♂sa; it. ♂lia, absorbentia & invertentia alcalina; sin biliosa, lixiya acrimonia pituitam in flatus resolvat, eligenda acida cum amaricanti-

bus & aromaticis, quæ ipsa tonum ventriculi simul roborabunt, novumque flatuum proventum præcavebunt. Externè, ut tensio hypochondriorum, quæ sæpissimè convulsiva existit, remittat, applicanda paregorica, nervina & penetrantia, ut *sacculi ex herb. paregor. & carminativ.* parati, in vino decocti, calideque applicati. *Empl. ex ladano Craton. carminativ. Sylvii: O. carminativ. Mynsicht.*

Rx. aq. menth. crisp. 3℔.

Rx. mistur. simpl. 3ij.

meliss. herb. fœnic. rec. 3ij.

spir. cochlear. 3℔.

ess. croc. or.

extract. zedoar. 3℔. M.S.

❧ ci. ā 3℔.

Zertheilende Mistur, Dos. 3℔. in haustu cerevis. bis vel ter de die.

extr. castor. gr. vj.

laud. opiat. gr. iij.

c. sir. cort. aurant. 3j. F. Mixtura Dos. cochl. j. ij.

IX. A convulsivâ nervorum, musculorum & membranarum contractione ortum asthma hypochondriaco-scorbuticum curabimus (1.) *irritationem nervorum sistendo*, quod expedient cephalica & nervina, potissimum castorina, ❧na & opiata, e.g. *cran. hum. succin. corall. ungu. alc. præp. specif. cephal. Michael. ☉ volat. succini, CC. lumbric. ❧ fulig. ❧ci, CC. salv. rosmar. extract. vel essent. castor. croci*, quam in asthmate scorbutico periodico insigniter commendat D. Kôlichen *act. med. Haffn. ann. 1671. 72. obs. 82. Ess. anod. Wedelii, magist. anod. Rolfincii.* (2.) *Acrimoniam quamcunque nervosum genus irritantem corrigendo*, quod obtinebimus tum præcipitantibus, invertentibus, absorbentibus, tum evacuantibus sæpius jam nominatis: ubi notandum, vomitoria cum vitium nervis impactum concussione fortiori excutiant, in hoc etiam passu, si alia permittant, magno cum fructu adhiberi. (3.) *Nervosum genus roborando*, cephalicis & nervinis ex suis fontibus petendis.

Rx. succin. præp.

Rx. aq. epilept. Langii,

angu. alc. præp. ā 3℔.

asthmatic. antiscorb. ā 3℔.

specif. cephal. Michael. 3j.

typhor. CC. 3℔.

castor. 3℔.

❧ CC. essentif. 3℔.

laud. opiat. gr. ij. M.F.

essent. croci, castor. ā 3ij.

c. sirup. hysop. 3j. F. l.a.

Pulvis pro 3. dos. in aq. cera-

Potio, S. D.

for. nigr. vel vehiculo do-
mestico.

Brust-und Stärck Träncklein.
Dos. cochl. j. ij. bis vel ter
de die.

X. Exte-

X. *Exterius regioni pectoris & diaphragmatis adhibenda nervina & paregorica paulò antè §. 8. adducta, v. g. R̃. ꝑ̃ cha-
mom. ʒij. castor. ʒj. succin. lavendul. destill. ā ʒß. Ungv. dialth. ʒj.
M. S. Lindernt Sälblein.* Inungatur calidè locis prædictis. Atq̃
ad hunc modum *suffocatio hypochondriaca*, à convulsis organis
respiratoriis subitò sæpè ingruens, curari poterit, exhibendo pro-
tinus nervina, potissimùm volatilia, v. g. R̃. *Ess. croc. castor.
ā ʒß. anod. gtt. iij. ❧ ci, ʒß.* M. Detur ad gtt. XX. XXX. in vehi-
culo spirituofo. Sin ab inflatione hypochondriorum atque tensio-
ne graviore ingruat, danda nervina cum carminativis superius §. 8.
adductis. Interea nec universalia, clysteres aliaque revellentia, nec
externa sæpius adducta, negligenda.

XI. *Asthmatis paralytici* cura ex iis, quæ §. 6. atque 9. ha-
bentur, molienda, ac imprimis omni studio in id incumbendum, ut
(1.) *spirituum in musculos respirationi dicatos liber reparetur in-
fluxus*, quò fine, quæ in paralyfi vulgò à Practicis laudantur, ce-
phalica & nervina volatilia tùm internè, tùm externè adhibenda.
(2.) *Sanguinis vigor dejectus successivè instauretur* spirituosus, bal-
samis, ❧ libus, aliisque appropriatis, de quibus quædam §. 6. hu-
jus capitis, plura cap. VI. §. 7. adducuntur.

XII. Ubi à *scabie, arthritide &c. retropulsâ* cordis anxie-
tas cum spirandi difficultate urget, danda DIAPHORETICA, potissi-
mum volatilia, ut ad corporis peripheriam recrementa hetero-
genea rursus expellantur. Sin æstus simul observetur, ac ebulli-
tio humorum præsumatur, præferenda diaphoretica fixa & tempe-
ratoria, ad vias urinarias simul, quod noxium, præcipitantia, ut
mist. simpl. lap. ꝑ̃. ❧ diaph. Vid. supr. §. 4. & 5. Cum quibus uni-
versalia quoque & antiscorbutica appropriata semper conjun-
genda.

XIII. Enumeratis hætenus ex pharmaceutico fonte de-
promptis remediis, *diætæ* quoque exactum jungendum *regimen*, vi-
tando, in *seroso* quidem asthma, quæcunque sanguinem & se-
rum scorbuticum in orgasmum concitare possunt, in *præcordiali*
flatulenta, in *convulsivo, paralytico*, ac à chyli sanguinisque viscosi-
tate & cruditate inducto ea omnia, quæ vel acrimoniam humori-
bus conciliare, spiritus consumere vel deprimere, ac cruditatem,
sanguinis augere possunt, quæ quidem ordine recensere, nec tem-

pus, nec pagellarum angustia permittit. Ante omnia verò eò al-
laborandum, ut radix morboſa hypochondriaco-ſcorbutica erua-
tur, ne identidem repullulent reſpirationis læſiones.

CAPUT VI.

Methodus præſervatoria.

I. **D**ictum in præcedenti capite, quomodo reſpirationis læſiones
hypochondriaco-ſcorbuticæ in paroxyſmò veluti ſint cu-
randæ; reſtat ut cauſam quoque morbificam amovere, ac labem,
hypochondriaco-ſcorbuticam, quantum poſſibile, eluere anni-
tamur.

II. Ad duo verò in affectus hypochondriaci & ſcorbutici
curatione potiffimùm attendendum, I. *Ut materia peccans debite
ac ſufficienter evacuetur, ſimulque viſcerum & vaſorum obſtructio-
nes expediantur:* II. *dyscrasia maſſæ ſanguineæ hypochondriaco-
ſcorbutica emendetur, viſcerumque tonus ac fermenta inſtauren-
tur.* De ſingulis, ob pagellarum atque temporis anguſtiam, bre-
viſſimè, plura deſiderantem ad *Excell. Horſtium, Sennertum, Wil-
liſium* alioſque de affectuum horum curâ latius agentes, remis-
ſuri.

III. Itaque *quoad prius*: Minera morbifica vel in primis
viis hæret, vel in viſceribus & maſſa ſanguineâ. Utramque, ma-
ximè tamen priorem, præmiſſis, ſi viſum fuerit, digeſtivis & præ-
parantibus appropriatis deinceps nominandis, evacuant I. **C**L Y-
S T E R E S pro uſus exigentia ſæpiùs repetiti, quibus vel ſolis deſpe-
ratos hypochondriacos in integrum reſtitutos ſcribit *Herc. Saxo-
nia lib. I. prax. cap. 16.* 2. **V** O M I T O R I A, ſi æger ad vomendum,
diſpoſitus, pituita viſcida, vitrea plicis ventriculi inhæreat, mate-
ria bilioſa turgens ſurſum vergat, nec aliæ circumſtantiæ diſſvade-
ant. 3. **P** U R G A N T I A (α) *mitiora*, ſi humores mobiles, lixivi, bi-
lioſi, aduſti peccent, ne exaſperentur. (β) *in formâ liquidâ* potis-
ſimùm, vel certè vehiculo ſufficiente diluenda, cùm hypochon-
driaci cùm quoad totum, tùm potiffimùm quoad inteſtina ut plu-
rimùm ſint ficciores. (γ) humori peccanti debita. (δ) per *emli-
ngæon* evacuantia; *vinum paſſulatum laxativum, nodulus ex aperi-
tivis appropriatis & purgantibus combinatus, pilula Ræa Quer-*
cet.

aperitiva cum aqueis & diluentibus sufficientibus, ferolactis, aquis hepaticis, scorbuticis, spleneticis modò simplicibus, modò compositis, sub varia forma exhibenda.

VI. Quod *alteram indicationem* attinet, monitum aliquoties in præcedentibus fuit, duplicem potissimum dyscrasiam sanguinis hypochondriaco-scorbuticam observari; Aut enim sanguis eorum acidus, austerus, fixus, crudus, iners, pituitosus, viscosus particulis orbatus, vappescens: aut biliosus, adustus, lixivus, acris, præfervidus, sero nunc copiosiore, nunc pauciore dilutus existit, vid. supr. cap. I.

VII. *Priorem* egregiè corrigunt stomachica calidiora, aromatica, spirituosæ, amaricantia, incidentia & antiscorbutica volatilia, e. gr. *rad. ari. caryophyllat. pimpinell. helen. raphan. rust. herb. absinth. cent. min. chamædr. cuscut. cochlear. fumar. piperit. dracunc. escul. nasturt. aquat. sedi min. summit. pini, sem. sinap. cardamom. carv. anis. &c.* & varia inde præparata, spiritus, essentia, frupi, succi express. tincturæ, extracta, infusa, decocta, vina, vel cerëvisiæ medicatæ &c. quò pertinent omnia Θ e volatili, cum primis Θ oso pollentia. Hinc & acorem absorbentia, invertentia & dulcificantia, terrea, Φ ea, alcalina, Θ ia lixiva, potissimum, Φ lia sæpius laudata. Ex compositis commendari merentur *elix. propriet. antiscorb. Rolf. Elix. antihypochondriacum & scorbut. ejusd. Essentia sudorifera scorbutica Michael. Φ Glata antiscorbut. Wedelii, Θ antiscorbuticus Drawitii, Mynsicht. Electuar. antiscorbut. Mynsicht. Timæi, Sennert. spleneticum Timæi, sirup. chalybeatus Ejusd. antiscorbut. Mynsicht. aliaque §. 5. enumerata.*

VIII. *Posteriorem* emendant acidula & antiscorbutica, temperatiora, omniaque hepatica vulgò dicta frigida, e. g. *herb. acetos. acetosell. beccabung. chelid. min. fumar. bellid. nummular. rad. cichor. tarax. scorzon. gramin. cerasa acida, mala citria, aurantia, ribes, tamarindi*, ex quibus itidem infusa, decocta aliæve compositiones variæ parari possunt: Attemperant diluentia, e. g. *serum lactis caprill. acidula, decoct. hordei, aqua antiscorbutica & hepatica temperatiora*: Absorbent & præcipitant terrea, testacea, & Φ lia, *corall. lap. Φ . concha, ebur, CC. præp. & Φ le cachect. pulv. absorbens Exc. Wedelii.* Figunt, ubi opus fuerit, & ab orgasmo cohibent

cohibent *opiata, austera, papaverina* cum prioribus mista, quorum materia & formulæ passim prostant.

IX. Viscerum tonum, fermenta ac digestionem instaurant, egregiè *Œlia* sæpius laudata, ab *Highmore de affect. hyp. cap. 7.* eò potissimum nomine in affectu hypochondriaco commendata, quòd fibras laxatas atque flaccidas stringant. Idem præstant, quanquam non adeò notoriè, amara, juxta laudatum *Highmorum*, quæ proinde cum Martialibus in hepate ac liene roborando primas facilè tenent. Præter dicta ad stomachi digestionem instaurandam egregiè conferent *elix. Oli Myns. stomachicum Rolsinc. nuc moschat. vel zingib. in India conditum.* Plura apud Practicos videri possunt.

X. Nihil verò æquè plerisque intentionibus pro affectu hypochondriaco & scorbuto nondum confirmato eradicando satisfacit, quàm *ACIDULÆ*, consideratè ac cum regimine debito exhibitæ, quæ materiam peccantem per omnia emunctoria corporis evacuant, sanguinis fervorem reprimunt, fibras relaxatas stringunt & roborant, omniaque ea eminenter præstant, quæ de *Martialibus* *suprà §.5.* adduximus.

XI. In defectu acidularum naturalium, artificiales surrogare conati sunt *Langius, Glauberus aliique*, sed impari plerumque cum successu. Infusiones ex fero lactis caprini, aut vino diluto cum pharmacis congruis paratas, nonnunquam paria cum acidulis in expediendis obstructionibus facere posse asserit *Hoffmannus Disp. de sangv. hypoch. & scorbut.* ac testatur experientia, succos ex splenetis & antiscorbuticis recentibus, ut *fumar. cochlear. nasturt. aquat. beccabung. acetosell. absinth. &c.* expressos, vino vel fero caprillo dilutos, ac continuato usu, interpositis evacuantibus debitis, exhibitos, mira quandoque in hypochondriacis ac scorbuticis præstare. Paradigmata talia, apud *Horstium, Sennert. Willis. de scorbut.* extant plura. Ubi sanguis fixior viscosior corrigendus, magnarum virium prædicatur *vinum antiscorbuticum Mynsichti*, quod *R. vini Rhenani ℥iij. succ. cochlearia, nasturt. aquat. beccabung. acetosæ depurat. an. ℥iij. rad. raphan. sylv. enulæ camp. ireos nost. in orbiculos tenues incis. an. ℥i℥. sem. eruca contus. ℥j.* Mixta ponantur in vitro, & in loco frigido ad usum reserventur, addendo *nuc. mosch. tost. n. ij.* Dos. ab *℥iij.* ad *℥iv.* mane & vesp. hor. 2. ante coenam.

cœnam. In dyscrasiâ scorbuticâ biliosa vino substitui poterit, serum lactis caprill. & eâdem vel paulò largiori dosi exhiberi.

XII. Regimen diæteticum ex *Greg. Horstio Tr. de scorbuto & Willisio* hùc accersendum. Tribus solùm verbis moneo, aërem purum eligendum, animum ad lætitiâ componendum, corpus debitè movendum, & vitandam ante omnia medicorum nutriculam intemperantiam.

T A N T U M.

INgenii dotes postquam cognovit Apollo
tot vicibus sibi conspicuas, seu Vesta pararet
pharmaca, seu dextrè referaret viscera ferrum,
prælia seu nostris junctus perdocta subires,
atque animum nullo non artis acumine tinctum
monstrares, satis est, inquit, fac spiritus ore
imperturbatis tubulis succedat, honores
inde Tibi venient meriti, Tuque ipse medendo
succurrens aliis educes nomen ad astra.

*Honoribus meritissimis Cl. Dn. Doctorandi
ex animo gratulor & successus condi-
gnos apprecor*

Georg. Wolffg. Wedelius D.

OPtime CELLARI, Medicinæ nobile Germen,
rem facis egregiam, dum præmia clara capeffens
sublimem scandis cathedram. Deus adnue cœptis!
Quæ non succubuit, quæ non sine laude latebit
virtus, Cultorem Temet super astra locabit.

*Quibus
non quidem tuam, Nobilissime Dn. Doctorande, Ami-
ce conjunctissime, commendo eruditionem, quæ se-
ipsam expetentibus sufficienter probabit, sed fortu-
nam, quam dignam judico, quæ ab omnibus bonis
promoveatur,*

PRÆSES.

